

ใบความรู้วรรณคดีเรื่อง สุภาสิตพระร่วง

สุภาสิตพระร่วง เป็นวรรณกรรมสมัยสุโขทัย ไม่ปรากฏนามผู้แต่ง มีลักษณะเป็นกาพย์ของ ไทยแท้ ๆ ที่ไม่มีอิทธิพลจากต่างประเทศมาเจือปน เขียนเป็นคำประพันธ์ประเภทร่าย และตอนจบ มีโคลงกระทู้ 1 บท ให้ชื่อว่า บัณฑิตพระร่วง เนื้อหาของสุภาสิต มีลักษณะของวิถีชีวิตไทย เป็นคำ สอนที่มีคุณค่า แสดงถึงพฤติกรรมของคน ที่ยังทันสมัยอยู่ทุกยุค ทุกสมัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งสำหรับ ดินแดนสุวรรณภูมิ ที่มีความเจริญรุ่งเรืองทางวัฒนธรรม มานานนับพันปี

ตามชื่อของสุภาสิต ประกอบกับลักษณะของถ้อยคำ ภาษา สำนวนซึ่งใกล้เคียงกับจารึก ใน หลักศิลาจารึกหลักที่หนึ่ง ที่เรียกว่าจารึกพ่อขุนรามคำแหง จึงมีการสันนิษฐานว่า สุภาสิตพระร่วงนี้ เดิมเป็นพระบรมราโชวาท ที่พระร่วงหรือพ่อขุนรามคำแหง ทรงนำมาสั่งสอนประชาชนชาวไทยใน ครั้งนั้น มีชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งว่า บัญญัติพระร่วง

จุดมุ่งหมายในการแต่ง

เพื่อใช้สั่งสอนประชาชน

ลักษณะคำประพันธ์

ลักษณะคำประพันธ์ ลักษณะคำประพันธ์เป็นร่ายสุภาพ ร่ายเป็นร้อยกรองที่เก่าแก่ของไทย กวีนิยมแต่งคู่กับโคลง ร่ายมีการบังคับฉันทลักษณ์น้อยเมื่อเทียบกับร้อยกรองประเภทอื่นๆ แต่มี ถ่วงทำนองที่ไพเราะ ร่ายที่มีการจบด้วยโคลงสอง

เนื้อเรื่อง

เริ่มต้นกล่าวถึงพระร่วงเจ้ากรุงสุโขทัยทรงมุ่งประโยชน์ในกาลภายหน้า จึงได้ทรงบัญญัติ สุภาสิตไว้สอนประชาชน โดยมีสาระคำสอนที่กว้างขวาง เป็นสุภาสิต ๑๕๘ บท ครอบคลุมหลัก ควบปฏิบัติในด้านต่างๆ เช่น การผูกไมตรี การคบคน การวางตัว การหาวิชาความรู้ การรู้จักรักษา ด้วรอด ฯลฯ

คำสอนในสุภาชิตพระร่วง

สุภาชิตพระร่วงเป็นสุภาชิตไทยที่เกี่ยวข้องด้วยหลักธรรมทางพุทธศาสนาโดยเน้นเกี่ยวกับเรื่องการทำความดี ชั่ว ความเมตตากรุณา ความประมาท ความเพียรความโกรธ การโกหกและการใช้สติปัญญา ฯลฯ

๑. หลักการปฏิบัติตนโดยทั่วไป

“เมื่อน้อยให้เรียนวิชา ให้หาสินเมื่อใหญ่” (สิ่งที่เด็กควรปฏิบัติ)

“เข้าเถื่อนอย่าลืมพรว้า” (อย่าลืมอุปกรณ์การทำงาน)

“น้ำเชี่ยวอย่าขวางเรือ” (ให้รู้กาลเทศะ จังหวะที่ควร)

“อย่าตึงให้แ่กกา” (อย่าทำในสิ่งที่ทำให้ผลประโยชน์ตกแก่ผู้อื่น)

“อย่าตีปลาหน้าไซ” (อย่าขัดขวางผลประโยชน์ของผู้อื่น)

การปฏิบัติตนต่อผู้ใหญ่

“อย่านั่งชิดผู้ใหญ่” “อย่าขัดแย้งผู้ใหญ่ อย่าไฝ่ตนให้เกิน”

“ผู้เฒ่าสั่งจงจำความ” “จงนบนอบผู้ใหญ่”

สอนให้รักศักดิ์ศรีของตนเอง

“รักตนกว่ารักทรัพย์ อย่าได้รับของเช็ญ” “สู้เสียศีลอย่าเสียศักดิ์” “ตระกูลตนจงค้ำับ”

สอนให้มีความกตัญญูรู้คุณ

“เลี้ยงคนจักกินแรง” “ภักดีอย่าด่วนเคียด” “อาสาเจ้าจนตาย อาสานายจนพอแรง”

“ภักดีจงอย่าเกียจ เจ้าเคียดอย่าเคียดตอบ”

สอนให้รู้จักเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่คนอื่น

“ปลูกไมตรีอย่ารู้ร้าง สร้างกุศอย่ารู้โรย” “เป็นคนอย่าทำใหญ่ ข้าคนไพร่อย่าไฝ่พูน”

“ปลูกไมตรีทั่วชน” “คนจนอย่าดูถูก”

๒. หลักการปฏิบัติต่อผู้ที่มีอาวุโส ตำแหน่ง ยศสูงกว่า

“คบขุนนางอย่าโหด” (วางตัวให้เหมาะสม) “อย่าขัดแย้งผู้ใหญ่” (ให้อยู่ในโอวาท)

“ผู้เฒ่าสั่งจงจำความ” (เชื่อฟังคำสอนผู้ใหญ่) “นอบตนต่อผู้เฒ่า” (มีสัมมาคารวะ)

“อย่าเลียนครูเตือนดำ” (อย่าล้อเลียนครู) “ครูบาสอนอย่าโกรธ” (อย่าโกรธเมื่อครูสอน)

“จงนบนอบผู้ใหญ่” (มีสัมมาคารวะ)

๓. หลักการปฏิบัติต่อผู้เสมอกัน

“อย่าอวดหาญแก่เพื่อน” (อย่าข่มเหงเพื่อน)

“ที่ผิดช่วยเตือนตบ ที่ชอบช่วยยกยอ” (จะติชมก็ให้เหมาะสมกับโอกาส)

“อย่าขอของรักมิตร” (การขอของรักอาจทำให้เกรงใจและเกิดไม่วางใจกัน)

“ยอมมิตรเมื่อลับหลัง” (ชมเพื่อนลับหลังแสดงความจริงใจ)

๔. หลักการปฏิบัติต่อผู้ต่ำกว่า

“ข้าคนไพร่อย่าไฟฟูน” (อย่าใช้อารมณ์กับลูกน้อง)

“คนจนอย่าดูถูก” (อย่าดูถูกผู้ที่ต่ำต้อยกว่า)

“ยอข้าเมื่อแล้วกิจ” (ข้าทาสจะได้ดีใจหายเหนื่อย)

๕. หลักการปฏิบัติต่อผู้ที่ตนรัก

“ที่รักอย่าดูถูก” (ให้ดูแลคนใกล้ชิด)

“คนรักอย่าวางใจ” (อย่าละเลยดูแลคนใกล้ชิด)

๓. ด้านอิทธิพลต่อวรรณคดีเรื่องอื่นๆ

โดยกวีในยุคหลังได้นำข้อความบางตอนไปแทรกไว้ในวรรณคดีเรื่องต่าง ๆ เช่น ร่ายยาวมหาเวสสันดรชาดก ตอน นางพราหมณ์บอกนางอมิตดาว่า “จะมารักเหากว่าผม จะมารักลมกว่าน้ำ อย่ายรักถ้ากว่าเรือน อย่ายรักเดือนกว่าตะวัน” หรือตอนพระเวสสันดร ตรัสต่อนางมัทรีว่า “เข้าเถื่อน อย่ายลีมพร้า” เป็นต้น

คุณค่าและความสำคัญ

๑. เป็นปฐมสุภาชิต เป็นคำสอนที่ดั่งามพึงปฏิบัติ เป็นภาชิตประจำชาติ เป็นต้นเค้าความคิดและสติปัญญาของคนไทย เป็นสิ่งแสดงถึงอุดมคติและค่านิยมของคนไทย กวีรุ่นหลังๆ ได้นำไปกล่าวอ้างในวรรณคดีเรื่องอื่นๆ

๒. เป็นหนังสือสั่งสอนที่สอนอย่างตรงไปตรงมา ใช้คำสอนทั้งในเชิงห้ามและเชิงแนะโดยตรง ส่วนใหญ่เป็นเชิงห้ามด้วยถ้อยคำที่กะทัดรัด

ขอขอบคุณที่มา :หอมรดก